

Sygn. akt II CSK 51/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa A. A.

przeciwko D. P. - Komornikowi Sądowemu Rewiru V

przy Sądzie Rejonowym w S. oraz Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w S.

o zapłatę i ustalenie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 8 czerwca 2006 r.,

skargi kasacyjnej powódki

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 17 maja 2005 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację (pkt II)
oraz orzekającej o kosztach procesu (pkt III) i w tym zakresie
przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Powódka A. A. domagała się zasądzenia od pozwanych D. P. i Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w S. kwoty 787.000 zł z ustawowymi odsetkami od lipca 2000 r. tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia oraz uznania przeprowadzonej przeciwko niej egzekucji komorniczej za nielegalną. W uzasadnieniu wskazała, iż w wyniku postępowania egzekucyjnego przeprowadzonego w sprawie Km .../00 przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w S. - pozwanego D. P. została wyeksmitowana z lokalu mieszkalnego „na bruk”. Czynności egzekucyjne dokonane zostały z rażącym naruszeniem prawa, a w ich następstwie powódka doznała szkody, rozstroju zdrowia, cierpień psychicznych oraz fizycznych.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 31 maja 2004 r. oddalił powództwo uznając, że postępowanie egzekucyjne przeciwko powódce przeprowadzone zostało w sposób prawidłowy, zgodnie z treścią tytułu wykonawczego. Sąd Okręgowy wskazał też, że powódka nie wykazała faktu poniesienia szkody, ani doznania rozstroju zdrowia.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 17 maja 2005 r. oddalił apelację powódki od powyższego wyroku podzielając ustalenia Sądu pierwszej instancji i ich ocenę prawną. Jednocześnie sprostował oczywistą omyłkę pisarską w *rubrum* zaskarżonego wyroku wpisując w miejsce wadliwie oznaczonego nazwiska pozwanej („[...]”) jego prawidłowe brzmienie („[...]”).

W skardze kasacyjnej opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. powódka podniosła zarzuty naruszenia:

- art. 378 § 1 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. przez niewzięcie pod uwagę z urzędu nieważności postępowania wynikającej z pozbawienia powódki możliwości obrony swych praw wskutek bezzasadnej odmowy przez Sąd pierwszej instancji ustanowienia adwokata z urzędu;
- art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez pozbawienie powódki możliwości obrony swoich praw przed Sądem

pierwszej instancji, a tym samym prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia jej sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd;

- art. 325 k.p.c. przez niewłaściwe określenie *statio fisci* pozwanego Skarbu Państwa (wskazanie Prezesa Sądu Rejonowego w S. zamiast Sądu Rejonowego w S.), ewentualnie przez niesprostowanie omyłki Sądu pierwszej instancji.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej apelację i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawę skargi kasacyjnej określoną w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. mogą wypełniać tylko takie naruszenia przepisów postępowania, które mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Podnosząc zarzut naruszenia art. 325 k.p.c. (właściwe jego sformułowanie wymagało przytoczenia również przepisu art. 67 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c.) skarżąca nie tylko nie wykazała możliwości wpływu tego uchybienia na treść rozstrzygnięcia, ale nawet nie podjęła takiej próby. Zarzut ten trzeba więc uznać za chybiony.

Z nie budzącego wątpliwości brzmienia art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że kontrolą kasacyjną dokonywaną przez Sąd Najwyższy może być objęte stosowanie prawa przez sąd drugiej instancji. Od orzeczeń tego tylko sądu - zgodnie z powołanym przepisem – przysługuje skarga kasacyjna. Naruszenie prawa przez sąd pierwszej instancji podlega natomiast kontroli przeprowadzanej przez sąd drugiej instancji w toku postępowania apelacyjnego. Z tych też względów Sąd Najwyższy nie bierze pod uwagę ani z urzędu, ani na zarzut skarżącego, nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2000 r., III CKN 1204/99, nie publ.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2002 r., V CKN 1371/00, nie publ.).

Przytoczony przez skarżącą zarzut naruszenia art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sformułowany został w sposób nie uwzględniający powyższych zasad. Skierowany on bowiem został pod adresem

Sądu pierwszej instancji. Przesądza to o jego bezskuteczności. Jedynie na marginesie wypada zauważyć, iż odmowa ustanowienia stronie adwokata lub radcy prawnego (art. 117 § 1 k.p.c.) nie narusza wskazanego przez skarżącą przepisu Konwencji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 1999 r., II UKN 418/98, OSNP 2000/9359).

Odmienne natomiast ocenić należy podniesiony przez skarżącą zarzut naruszenia art. 378 § 1 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. Pierwszy z wymienionych przepisów nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek wzięcia pod uwagę z urzędu – w granicach zaskarżenia – nieważności postępowania. Nie można odmówić racji twierdzeniom skarżącej, iż Sąd Apelacyjny obowiązku tego należycie nie wykonał. Nie rozważył bowiem, mimo zaistnienia przesłanek wskazujących na taką potrzebę, czy powódka w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie została pozbawiona możliwości obrony swych praw. W postępowaniu tym powódka domagała się ustanowienia dla niej adwokata. Pierwszy zgłoszony w tym przedmiocie wniosek (na pierwszym terminie rozprawy) Sąd Okręgowy oddalił, ponowiony zaś w apelacji został przez ten Sąd uwzględniony. Ostatecznie zatem Sąd pierwszej instancji uznał udział w sprawie adwokata za potrzebny. Do przekonania takiego doszedł jednak dopiero po wydaniu negatywnego dla powódki rozstrzygnięcia. Ten wyraźny brak konsekwencji nie skłonił Sądu Apelacyjnego do przeprowadzenia oceny, czy powódka była w stanie samodzielnie bronić swych praw.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest wprawdzie zapatrywanie, że odmowa ustanowienia dla strony adwokata lub radcy prawnego nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia możliwości obrony swych praw, ale pogląd ten nie jest formułowany w sposób kategoriyczny. Wskazuje się bowiem, że może on podlegać weryfikacji przez wzgląd na okoliczności konkretnej sprawy, np. z uwagi na skomplikowany charakter sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2004 r. IV CK 218/03, nie publ.). Spory na tle odpowiedzialności odszkodowawczej komorników sądowych i solidarnej z nimi odpowiedzialności Skarbu Państwa z pewnością odznaczają się nie małym stopniem trudności. Taką też przesłanką – jak można się domyślać – kierował się Sąd pierwszej instancji uwzględniając ostatecznie wniosek powódki.

Podjęcie tej decyzji po wydaniu wyroku obligowało Sąd Apelacyjny do rozważenia, czy brak pomocy adwokata w postępowaniu poprzedzającym wydanie tego orzeczenia nie mógł być przyczyną pozbawienia powódki możliwości obrony swych praw, a tym samym prowadzić do nieważności postępowania. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 10 października 2003 r., II CK 161/03 (nie publ.) rozważając sytuację, w której uwzględnienie wniosku o ustanowienie adwokata następuje dopiero w postępowaniu apelacyjnym. W konsekwencji zarzut mającego istotny wpływ na wynik sprawy naruszenia art. 378 § 1 w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. należy uznać za usprawiedliwiony.

Z przytoczonych wyżej względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵, art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).